

Majtényi Mihály

A nagy szerencse

(Részlet egy készülő regényből)

Maguknál is olyan szép egy felhőtlen tavaszi reggel? Amikor a rádióhangszórók korai muzsikát trombitálnak s a nyitott ablakok mögül kikandikálnak mindenütt a párnák és megbámulják a reggeli sietőket. Ilyenkor még az örök vészt huhogó Tardics bácsinak sem lehet kifogása az időjárás ellen. Nyugdíjas ember a Tardics, már csak ő hord egyedül sétabotot az egész utcában, azzal szurkálja a kövezetet, arra támaszkodik az utcasarkon.

Még a múlt héten is azzal fogadott, hogy hallatlan kérem! Az idén — látja — nem lesz tavasz; szinte csurogtak a szavaiból a jégcsapok. Ma reggel azonban ő sem mutatkozott s a tavasz, úgylát-szik, kérlelhetetlenül rátört a városra. Ezt még Tardics bácsi sem tudta megakadályozni próféciáival — éreztem. A platánsor virágbaborult és alatta riadt őzike lépteivel tipegett egy-egy elkésett lány: némelyik már futott az utcasaroktól. Az ilyenek a notórius elkésők, akiket kemény szóval kell megdorgálni a szakszervezeti értekezleteken.

Utánuk krákoktam egyet-kettőt. Nékem nem kell sietni, akár-milyen későn kelek, mert jó hosszú lábaim vannak és ez jól jön ott, ahol másnak sietni kell. Ha kiegyenesítem térdeimet — ezt másoktól tudom — lábam kikandikál a legmélyebb íróasztal alól is. „Huzd be a lábad Filemon” — hallottam már sokszor gyerekkoromban — hát behuztam.

Mert engem Filemonnak hívnak; elég furcsa név, majd később elmondom egyszer, hogyan jutottam hozzá, hogyan huzigáltak ujszülött koromban a keresztelőurna körül a nevem miatt; majd kettészakítottak. És mégsem tapasztaltam soha büszkeséget magamban... ellenkezőleg. Mert a toll végén ülök rendszerint — ha bemondom a nevemet — meghökkenve és gyanakodva mérnek végig.

— Na ugyan, Filemon! Hát az meg milyen név?

S már gyermekkoromban is akárhányszor anyám hangja végigsüvített az udvaron: „Filemon, hol vagy Filemon” — mindig nevetőkórus zengett a nyomában. Pedig ha azt kiabálták, Jancsi vagy Józsi — sohasem nevetett senki. Legfeljebb a hívott gyerek dünynyögte durcásan: „Jövök már na!” És nem ment persze.

— A te neved olyan mint egy akuzatívusz — mondták rám az utcában s ez a hasonlat könnyeket sajtolt ki a szememből.

Ha most ráérnék, beszélgethetnék ezekről a dolgokról, a nevekről általában és az emberek magatartásáról. De nem érek rá, a táncoslábú lányok utvonalanán a virágos platánok alatt szednem kell nekem is a lábamat. Bérkocsisok nőgatják gebéjüket a kocsiúton, ők is sietnek, meg az a néhány autó is iszonyú pufogások között: az egyik köztük teherkocsi és zsákruhás emberek kuporognak a tetején. Reggel mindenki siet, reggel a legócskább gumiabroncs is gyorsabban forog. Ő a reggel, igen, a nagy serkentő beléncoltja a mozgás zabszemét — embert, lovat és kereket egyaránt mozgat. Előfordul aztán napközben ha valami baj ér hirtelen rámdöbben az érzés: na ugyan ezért kár volt sietni. Jobb lett volna fel sem kelni ma... de hát ezek kishitű dolgok. Az ember reggelivel a hasában csak szaporítja a lépteit egyre, részint mert az élet értelme a munka, másrészt mert az elkésőket — mint már mondtam — fekete táblára írja fell a közösség.

A telefon már iszonyúan csörgött, amikor beléptem. Vannak szépen csöngő telefonok, amelyek hangja olyan mint a muzsika; a miénk azonban — a mi telefonunk hangja — inkább olyan, mint a repedt fazék.

— Halló — mondtam tele szájjal, közben beleszimatoltam a levegőbe. A szag mintha a tulsó oldalról jönne, mintha a készülék másik feléről küldené valaki, holott az nem lehet ugye, mert a szag a raktárból jön. Tünődve álltam ott, kalapal a fejemen; akkor már Zemkó bácsi is bejött és hunyorgatott. Mindig hunyorít, mint aki tud valamit.

— A fene egye meg — csaptam le a kagylót — valaki tévedésből idecsöngetett!

Zemkó bácsi azonban megint csak hunyorgatott: ő nem hitt a tévedésben. Ezt odaát a nagyirodában csinálják a nyavalyások — ez áll a tekintetében. Felcsöngeti a raktár irodáját s csak azt lesik, felveszi-e valaki a kagylót. Reggel hétkor, nem nehéz kitárlalni miért: ellenőrzik, hogy bejöttünk-e már.

Akkor már a Jaguár is felbődült odakint az udvaron és háttára vette a ruszlishordókat. (Autómárka a Jaguár, amelyet aanak-

idején fejszóválva vásárolt meg a fűszerüzemi munkaközösségünk). A Jaguár hordta szét a portékát a kisárúdáknak: előbb a munkások hó-rukk kiáltással ráemelték a ládákat, rágörgettek a hordókat, aztán felbűgött a gép és kirobogott. Úgy keringett a város utcáin, mintegy vadállat az őserdőben; volt egy sofőrünk, az táncoltatni is tudta a dögöt, ilyenkor mindig kétlábra állt (Nomen est omen mondja erre a latin).

Mi ketten vagyunk itt a kalickában Zemkó bácsival. Azt tisztelem benne, hogy nála senki szebben nem tudja ecsetelni a fűszerszakmát. Hasistenre hivatkozik — szerinte ez a legerősebb isten a történelemben — az ő jegyében járják a háziasszonyok kiskosárral kezükben a fűszerboltokat és ők szabják meg aztán, mit kell tartani az üzletben. Ha már négyen-öten bejönnek és ruszlit kérnek, ruszli pedig nincs — jaj fiam, ott már baj van abban az üzletben.

— A hagymával meghintett ruszli olyan gyógyszer minden macskajaj ellen, hogy a Stiglinc doktor sem írhat jobbat annál. Egy jól felszerelt fűszerüzlet — hangsúlyozta Zemkó bácsi — soha sem lehet egy-két hordócska ruszli nélkül!

Végtére igaza lehet neki ebben is. Amikor az új nyolcas számú fióknak két helyiséget jelöltek ki, hogy válogassunk, akkor is bebizonyította, hogy igaza van. Két napi szabadságot kért, hogy majd ő eldönti a dolgot. S mi történt aztán? Odaült Zemkó bácsi az egyik bolt kirakata mögé és megszámlolta a járókelőket s azokból is kivált, hogy mennyi a kosaras asszony. Aztán a másik bolthelyiség auzlágja mögül végzett kutatást. Az eredmény lesújtó volt arra a helyiségre, amely mellett a tagság leginkább kardoskodott: 2039 kérem a 613-hoz! Szerinte ennyivel többen sodródtak el az utca baloldalán — mert szemben feküdt a két helyiség — mint a jobboldalon. Amikor a számokat az értekezlet nyilvánossága elé terjesztette, a jobboldaliak száján megfagyott a szó. A számokkal szemben tehetetlenek voltak. (A nyolcas fiók most is megvan, MAZSOLA néven tengődik; igaz hogy rosszabbul megy, de ki tudja, ha a jobboldalra kerül, talán még rosszabbul menne.)

Tizenegy óraker bekattintottam a bicskámat — mert kis szalonnázással enyhítettem a munka szakadatlan láncolatát, a számolást — és átszóltam Zemkó bácsihoz, a raktárfőnökhöz:

— Na én most átmegeyek a póstaért.

— Eredj fiam — ilyesmit morgott Zemkó bácsi. Aki jobban odafigyelt, meghallhatta a további dünnyögéséből azt is: Eredj, mert ha én átmegeyek ma, nekiugrok ugyanis annak a girhesnek! De minek figyeljek oda egy régi háborúskodás újabb fejezetére. A raktárfőnök meg a főkönyvelő sokéves ellenségek, amaz úgy szo-

kott üzenni: mondja meg annak a dagadtnak — vagyis Zerkó bácsinak. Engem akartak mindig felhasználni, stafétának — majd bolond leszek kötélnek állni! Ha én egyszer megszólalok, ebben a veszekedésben az úgysis leleplezés lesz. „Amíg önök ölik egymást kartársak — hahaha kacagnom kell — gyermekeik az utcasarkon erkélyjelenetet játszanak, mint Rómeó és Júlia.” Vagyis a dagadtnak a fia a girhes lányának kezét szorongatja esténként. S mi lesz ha úgy fordul a dolog, hogy esztendőre együtt kell lépkedniök a fiatalok mögött az anyakönyvvezetőhöz, mi? S együtt rugni a port ott a lakodalmon.

... Akkor már kint jártam a tavaszi napsütésben, fűgyűrészve mert ez a legjobb, így üdvözölni a napsugarat. Alig egy hónapja még hóbuckák szegélyezték a járdát és csuszkálni kellett köztük a postáért-menet... s hogy levetette a föld ezt a terhét is lám! Csak rántott egyet a vállán: na, elég volt gyerekek jöjjön a napsütés, fűgyűrészzen egy kicsit a Filemon, ha indul reggel a postáért. (Személyes és közvetlen barátságom a természettel sokakat talán meglep, nékem azonban lelkemből fakad, nem tehetek róla.) Szóval a fiakkerállomásnál átvágtam az úttesten: tessékelték ugyan a bérkocsisok, kínálták a fuvart, de én csak legyintettem. Bérkocsi annak kell ugyebár, aki útrakel, aki kihajt az állomásra és vonatra-ül... nékem pedig sem közel, sem távol nem kínálkozott semmiféle utazás. Egy fekete macskát, amely keresztbe futott előttem, oldalba is rugtam — nem mintha babonás lennék, egyszerűen csak rájárt a cipőm.

Igy értem oda a nagyiroda kapujához. Keskeny csigalépcső vezetett az emeletre, szüette garádics korlátja öt hosszú évtized kapaszkodóinak kezenyomát hirdette. Meg persze azt, hogy néha gyerekek is csuszkálnak a korláton. Most is éppen jött egy lefelé, egy gyerek a nadrágján.

— Hó, vigyázzon a bácsi — kiabált rám kipirult izgalmában.

— Hát neked nincs lábad mi?

Rámnézett, mint akit meghökkent a kérdés. Ezzel a gyerekkel — éreztem — nehezen fogjuk csak megérteni egymást. Először is ő csuszkálni akar mindenáron, nem pedig lábon árni s mire megértjük egymást az legalább tíz esztendő: akkor fog csak rájönni, hogy a korlát célszerű rendeltetése elsősorban a fogozkodás. Most még inkább a nadrágját áldozza fel, hogy simább legyen a karfa az elkövetkezendő nemzedékek használatára.

Ezt közöltem is, ezt a gondolatomat Trecsa úrral odabent a nagyirodában. Helyesbít hogy asszondja: meg kellett volna pofozni a bitangot.

— Na ugyan Trcska úr, ne legyen már olyan kegyetlen. Az ifjúság csuszkálni akar, lettlégyen az korlát, aszfalt, jég, minde-nütt csuszkálni akar, ez a természeti törvényt kérem.

— De a fene egye meg az ilyen törvényt... azért kell neki minden hónapban új cipő és új nadrág?

Kiderült, hogy éppen az ő fiacskája volt akivel a lépcsőház-ban a generációk találkozásánál összejöttem.

Azon a csütörtöki napon — hallgassák csak hogy volt — ki-tárták bolondul az ablakot az irodában, ahol valamivel tizenegy óra után becsapott a váratlan meglepetés. Mondhatnám úgy is: be-csapott a villám. Mert olyan volt ez a meglepetés, akárcsak a vil-lámcsapás. Egy kicsit szédültem, aztán megittam egy pohár vizet; az emberek a kezemet szorongatták... hja szerencse kell barátom, szerencse kell mindenhez — hallottam magam körül.

— Marha szerencse! — mondták kissé távolabb tőlem. És én azon tünődtem — csodálatos milyen haszontalanságok jutnak az ember eszébe az élet döntő pillanataiban — azon tünődtem, mi lett volna ha azt a három berkshirei fajmalacot nyerem meg, hová vitt volna ugyan az életem? Három fajmalac itt a város közepén, ahol tilos a disznótartás, három fajmalac nevelésének és etetésének gondja... Ez járt az eszemben, miközben az emberek a kezemet szorongatták és biztosan találgatták magukban: ejnye ugyan, mire gondol most Filemon ez a szerencse-fi?

És nagyon csodálkoztak volna, hogy pont a hetedik nyere-ményre, a fajmalacokra gondolok mikor én a főnyereményt húz-tam ki!

Vagyis a négyhetes utazást kint a tengeren a fjordoktól az egyenlítőig...

Csak ültem ott a széken és lógattam a karomat, bárgyún vá-laszolgattam a hozzám intézett kérdésekre s már nógattak is, való-sággal lökdöstek az igazgató elé.

— Kedves Filemon kartárs — kezdte ünnepélyes hangon a direktor — mert ő minden alkalmat megragad arra, hogy beszédet mondjon. Körülöttem zúgott az iroda személyzete „halljuk, hall-juk” kiabálták a szenvedélyes közbeszólók, azok, akik mindenütt ott nyüzsögnek, ahol a legkisebb szereplés adódik, még ha csak egy bátorító közbeszólás erejéig is.

— Üzemünket nagy szerencse érte — szárnyalt a direktori hang s még a legszorgalmasabb gépíró is abbahagyta odakint a kopogást. Kiderült, hogy az a lankadatlan buzgalom és fáradozás, amely mindannyiunkat áthat — és amely a versenyben a hozzánk hasonló vállalatokat mind visszaszorította — nemcsak eredmény

képében mosolyog ránk vissza, hanem szerencse képében is amely — mint mondotta — a munkaközösség egyik tagjára most rámosolygott.

— Te most elindulsz némsokára barátunk, elmegy messzi tájakra, eljutsz oda, az Északi tenger partjára, ahonnan mi fáradságot és költséget nem kímélve a közönség számára az importhearinget beszerezzük... eljutsz a karavánutakig, amelyek tevői a fűszert és déligyümölcsöt hozzák a Szahara forró homokján keresztül... eljutsz az óceánra, amelynek hajóirásai teásdobozokat rejtenek feneketlen hasukban... de ne feledd el ott sem drága barátunk, sehol sem feledd el ezt a kis közösségünket a munkahegyeden, amely égő szívvel gondol reád, terád és nagy szerencsédre, amelyet kiérdemeltél...

Ott álltam lehajtott fejjel, oldalamon két láthatatlan fortuna-szoborral... kicsit arrébb tisztán láthatóan ott állt Treska kartárs és Zemkó bácsi a főraktáros (hogy az honnan került elő ilyen hamar a távoli raktárhelységből, még ma is rejtély előttem) aztán ott állt a szaldakóntista, a MAZSOLA című fiók vezetője és a tűzesszemű Zorka... igen, ezek voltak ott, emlékszem amíg élni fogok. Mögöttem a bérelszámoló meregette nyakát és még sokan, sokan... Olyan pillanat volt ez, hogy csak egy szikra kellett és a közösség atalakul énekkarrá és elfujja a várostól bucsuzó fiú indulóját aki kendőjét lobogtatva, elmerengve vissza-visszanéz...

De az igazgató most felemelkedett kerek székéről, odajött és ismét kezet fogott velem, jelezve hogy az ünnepség végetért.

Ez történt velem azon a csütörtöki napon, amikor megnyertem a társutazási sorsjátékot, amikor társaim majdnem vállukra emeltek és délután sietve megszavazták a négyheti szabadságot. Élveztek a népszerűséget valamint a többi fűszeres irigykedését akiknél, tudtommal, senki sem nyert még lutrin egy karórát sem nem-hogy négyheti utazást odakint az óceánon.

Ám a felhőtlen tavaszi reggel hamar tovatűnt. A tiszta öröme, amely mégegyszer fellobogott amikor a sorsjegyirodában az egybegyűlt sorsjegyárusok karéjában valaki ismét beszédet intézett hozzám. Felvillant a magnézium, csattogtak a fényképezőgépek — mind megvannak nálam az ujságok félretéve, ahol akkor megjelentem — s a lelkekben ma is ott remegnek a szavak a kitartó sorsjegyvásárlóról, akiben bizalom él és kiszúrja a pénzt az asztalra megveszi a lutricédulát s akinek fáradozását most eredmény kíséri... ő úgymondta: s akinek fáradozása gyümölcsöt érlel...

Ez a gyümölcs számomra egyelőre egy iszonyú nagy kék borítékot jelentett. Hát hogy abban mi minden volt! Jegyfüzetek, prospektusok, villamosátszálló a müncheni pályudvarról, utalvány bizonyosszámú sósperecre (a tengeri behajózás előtt) norvég nyelvtan, német nyelvkönyv a hozzávaló frazeológiával... És a vonatindulások, hajóindulások, szállodacímek, szavak, szavak, sok sok szó...

— Gepaecktraeger, bringen Sie diesen Koffer zur Strassenbahn... vagyis hordár, vigye a bőröndömet a villamoshoz.

— Jawol mein Herr — válaszolt erre a kis utmutató könyvecském szerint a képzeletbeli hordár Hamburgban. Jaj, de mi lesz, ha nem ezt mondja? Ha azt mondja „Ugyan fater, hát csak nem hiszi, hogy ezért az ócska harmonikás kofferért kimászok magának a villamosig? Amikor itt dagadt amerikaiak hajóbőröndjét szállíthatom, nem igaz?” És hogy fogok akkor vele szájalni, alkudozni, amikor kezébe veszi az általam átnyújtott pénzdarabot, feldobja és ráköp és újból feldobja. Aztán vár. (Hiszen tudjátok, milyen az, ha a hordár a pénzt dobálja és vár: na gyerünk apám a folytatással).

Hamar tovatűnt — ismétlem — az a felhőtlen tavaszi reggel. Beborult és az utcabeli vén időjós, Tardics bácsi esős tavaszt jósolt erre az esztendőre. De beborult nékem azért is, mert rájöttem hogy a szerencse is olyan, mint a gyönyörű lankás a vonatból... Szeretnél odarahonni, letanyázni, ha azonban elindulsz feléje, kiderül hogy a domb tele van ürgelyukakkal és hogy göröngyös. Ha viszont rádölsz a pázsitra, kétcentis hangyák másznak a füledbe s egy közeli órházból vicsorgó foggal egy mérges nagy kutya vágat feléd...

A hírre, hogy egy hónapig távol leszek, kakukfiókok adták nálam kézről-kézre a kilincset. „Egy ilyen pompás kis szoba, ilyen nagyszerű ágy — te én beköltözök erre a harminc napra hozzád” Özvegy Fekete Szidónia vércsetekintettel figyelte a lakásigénylők egyre csoportosabb áramlását. S én úgy éreztem, ha az a hajó ott bajbakerül az óceánon, hiába száll majd fohászom — csak úgy példaképpen mondom, hogy megértsetek — itthon öthat fohász ép az ellenkezőjét sóhajtja majd. Ha nem is éppen azt, hogy süllyedjen el a hajó... de ha már elsüllyed... akkor sem éppen, hogy én is elsüllyedjek. Csak ússzak egy deszkán sokáig, vigyen a deszka... ellenkező irányba. S ha megment egy hajó az is vigyen messzire... odákint a világban aztán annyi mindenféle történhet velem. A harminc naptól könnyen lehet félév is és miért álljon kihasználatlanul ez a lakástér, nem igaz?

— Végrendeletet kellene csinálnod Filemon — sóhajtott közülük az egyik.

Teleszítottam a tudómet valami nagy gorombasággal. De ő csak bökdösött az ujjával: nem szégyen a fiataltság ha még nincs is az embernek nászágya, saját szobabútora, aztán szőnyege, három tonna szene a pincében... törvényes szobája özvegy Fekete Szidóniánál mégis csak van s az sem megvetendő dolog!

Ezeket úgy fricskáztam le mint a legyet. Nehezebb dolgom volt azokkal, akik önzetlen tanácsokat szurkártak belém.

— Egy jó duplaballon barátom. Esetleg hubertusz. Aztán jó vastag sálat a nyakad köré. A cipőre még egy talpat, okvetlenül.

Volt aki közelhajolt és rekedten csak ennyit súgott:

— Napoleon d'or!

A suttogásnak slivovicaszaga volt és én csak bólintottam áhitattal. Mintha jelezném: tudom, már tudom. Mindent tudok!

S ha lefeküdtem este, félálomban úgy éreztem magam, hogy én vagyok a póre fiatalember Európa kellős közepén. Nincs a mezeten testemen csak egy duplabalon — esetleg hubertusz — meg egy sál, zsebemben viszont rejtett aranycsikókat markolászok. Az előbb írtam meg végrendeletemet özvegy Fekete Szidónia butorozott szobájára vonatkozólag, viszont ugyanakkor egy szigorú vámhivatalnok a luxemburgi határon — előbb az ujjával, később egy hosszú hegyes törrel — beledököd abba az öt üveg baracklekvárba, amely régi, harmonikás kofferem jelentős részét kitölti (Állítólag ez a legjobb és leggazdaságosabb exportcikk a világutas számára, a baracklekvár). A vámtisz csak szurkálja a lekvárt és nem akarja elhinni, hogy saját használatra viszem. Ékszereket kutat a lekvár fenekén, briliánsokat. Csak az mentett meg aztán, — álmodtam tovább — hogy az előbbi idézett örházbeli harapós kutya ott a gyönyörű lankáson nekirohant a vámosnak és kiharapta a nadrágját...

Akkor felébredtem és nagyot sóhajtottam kínomban. Talán azt hogy: Filemon, szegény Filemon! Magamat sajnáltam és özvegy Fekete Szidóniát, aki hallgatónj járt a szekrényel beállított ajtó mögé, ijedten ugrott vissza erre a sóhajra.

Talán azt gondolta: milyen nehéz is az ilyen főnyeremény, az ilyen nagy szerencse... és ebben alighanem igaza is volt.